

Ljiljana KOLENIĆ
Pedagoški fakultet, Osijek

IZRADBA FRAZEOLOŠKIH RJEČNIKA DJELA SLAVONSKIH PISACA 18. STOLJEĆA

U članku se govori o frazeologiji hrvatskih pisaca u Slavoniji 18. st. Najveći broj tih frazema i danas je u uporabi u hrvatskomu književnom ili razgovornom jeziku. Neki pisci rabe više razgovorne frazeme, a neki knjiške. Proučavanje frazeologije slavonskih pisaca 18. st. pokazuje da su ti književnici u velikom dijelu nasljeđovali frazeologiju iz ranijih razdoblja hrvatske književnosti, osobito frazeologiju dubrovačkih pisaca 17. stoljeća. U članku se govori i o nekim pitanjima vezanima uz teoriju frazeologije.

0. FRAZEOLOGIJA SLAVONSKIH PISACA 18. STOLJEĆA

Od polovice 18. stoljeća Slavonija postaje novi hrvatski književni centar. U to vrijeme počinje standardno razdoblje hrvatskoga jezika, a u toj standardizaciji važnu ulogu imali su i hrvatski pisci iz Slavonije. Proučavanje njihova jezika na svim je razinama potrebno i zanimljivo, pa dakako i na frazeološkoj.

Prije izradbe frazeoloških rječnika valjalo je odrediti djela »slavonskih« pisaca 18. stoljeća, prema kojima bi se rječnici radili. Već sam ranije imala gotov frazeološki rječnik *Satira* Matije Antuna Reljkovića.¹ Ostala djela hrvatskih pisaca iz Slavonije iz kojih sam ispisivala frazeme jesu iz XXVI. knjige *Starih pisaca hrvatskih: Pjesme Antuna Kanižlića, Antuna Ivanošića i Matije Petra Katančića* što ju je priredio Tomo Matić.² Sva su ta djela pisana štokavskom ikavicom. U ovom izlaganju želim nešto reći o frazeologiji tih djela i o izradbi njihovih frazeoloških rječnika.

Frazeologija Reljkovićeve *Satira*

Frazemi u Reljkovićevu *Satiru*³ uglavnom su razgovorni i sasvim uobičajeni i danas. Evo samo nekih: *glodati kosti* (nemati što jesti), *zamazati oči* (prevariti),

¹ Ljiljana Kolenić, »Pogled u frazeologiju Reljkovićeve 'Satira'«, *Vrijeme i djelo Matije Antuna Reljkovića. Posebna izdanja XIV.*, Zavod za znanstveni rad HAZU, Osijek 1991, 151-164.

² *Pjesme Antuna Kanižlića, Antuna Ivanošića i Matije Petra Katančića*, Priredio za štampu i uvod napisao T. Matić, *Stari pisci hrvatski*, knjiga XXVI, JAZU, Zagreb 1940.

³ Matija Antun Reljković, *Satir iliti divji čovik*, Dresden 1762. i drugo izdanje, Osijek 1779.

svaki vrag (svatko), *otići k vragu* (odati se zlu), *puknuti od jada* (biti jako ljut), *gledati gdi si* (zamisliti se nad položajem), *izvaditi komu što iz glave* (učiniti da tko napusti kakvu misao), *bog znade* (nitko ne zna).

Vrlo je malen broj književnih frazema: *proliti/prolivati krv* (žrtvovati se za koga u borbi), *braniti svojom krvlju* (braniti žrtvujući život).

Frazemi u *Satiru* različite su strukture. Najviše je tzv. glagolskih frazema, tj. onih čija je jezgra glagol: *glodati kosti*, *zamazati oči*, *krasti vrime*, *puknuti od jada*, *tražiti kruha nad pogaču*, *vući za nos*.

Manji je broj frazema čija je jezgra imenica: *crno lito*, *služba božja*, *svaki vrag*.

Još je manje frazema sa strukturom prijedloženih izraza: *u zao čas*. Jedan sam frazem zabilježila s pridjevom kao jezgrom: *mlada i luda*.

Najčešće imenice koje se spominju u frazemima *Satira* jesu: *svit*, *oko*, *duša*, *bog*, *vrag*. Te su imenice i inače vrlo frekventne u našim frazemima.

Frazeologija Kanižlićeve *Rožalije* i *Molitvenika*

Dok prosvjetiteljski pučki pjesmotvor *Satir* Matije Antuna Reljkovića uglavnom bira frazeme iz razgovornoga jezika, što odgovara i njegovu šaljivu karakteru, frazeologija je u Kanižličevim djelima nešto drukčija. Naime, i u *Svetoj Rožaliji* Antuna Kanižlića⁴ možemo naći razgovorne frazeme: *na zub uzeti* (proganjati koga), *spavati kako da bi mrtav bio* (čvrsto spavati), *tražiti lika* (tražiti rješenje), ali tih razgovornih frazema imade mnogo manje nego u *Satiru*. U Kanižličevim *Molitvenicima*⁵ još ih je manje. Antun Kanižlić rabi više književne frazeme, osobito one iz usmene poezije: (*rujno vino*, *virni drug*, *bili danci*, *bor zeleni*) ili iz Biblije: (*nauk Božji*, *vične muke*). Može se reći da je uporaba frazema iz usmene poezije obilježje baroknoga stila jer su ti frazemi česti i u Gundulićevu *Osmanu*⁶.

U *Rožaliji* i *Molitvenicima* frazemi mogu imati različite strukture. Vrlo su česti oni čija je jezgra imenica: *medena ričica*, *sokolovo oko*, *sida brada*, *crni obraz*, *hitre noge*, *sinje more*, *doba gluho*.

Javlja se u tim djelima i frazemi s glagolom kao jezgrom: *sići jezikom*, *prosutu se/puću glas*, *po zlu ići/hodati*, *duše spasiti*.

U Kanižličevim djelima imade i frazema čija je jezgra pridjev: *biliji od sniga*, *gorji od kuge*. Neki su po strukturi priložni izrazi, obično u službi priložne oznake u rečenici: *od zore do mraka*, *do svrhe svita*.

Najčešća imenica u frazemima *Svete Rožalije* i *Molitvenika* jest *srdce*. Osim

⁴ Antun Kanižlić, *Sveta Rožalija panormitanska divica*. Beč 1780.

⁵ Izbor iz molitvenika Antuna Kanižlića sastavio je Tomo Malić u XXVI. knjizi *Starih pisaca hrvatskih* (v. bilješku 2). – To je izbor iz ovih Kanižličevih molitvenika: *Bogoljubstvo na poštenje s. Frančeška Savarije*, Trnava 1759, *Primogući i srdce nadvladajući uzroci*, Zagreb 1760, *Bogoljubnost molitvena*, Trnava 1766, *Mala i svakomu potrebna bogoslovica*, Trnava 1773.

⁶ V. Antica Menac i Milan Moguš, »Frazeologija Gundulićeva 'Osmana'«, *Forum*, sv. 7-8, Zagreb 1989, 192-201.

nje u *Molitvenicima* je još česta imenica u frazemima *Bog*, a u *Rožaliji* to su: *oko*, *put*, *rič*, *duša*, *vrime*.

U *Rožaliji* imade mnogo frazema suprotna značenja: *u zao čas* — *u dobri čas*, *dobra dila* — *dila huda*, *obasjati čelo* — *naoblačiti čelo*, *bili danak* — *crna noć*.

Frazeologija u djelima A. Ivanošića

U XXVI. knjizi *Starih pisaca hrvatskih* nalaze se ove Ivanošićeve pjesme: *Opi vanje sličnorično groba J. A. Čolnića*, *Sličnorični nadpis groba Zvekanovog*, *Sve-mogući neba i zemlje stvoritelj*, *Pjesma od junaštva viteza Peharnika*, *Pisma od uzet-ja Turske Gradiške i Pedesetgodišnjemu misniku Iv. Pavloviću*. U tim pjesmama Antu-na Ivanošića imade najviše književnih frazema. Ti su književni frazemi uglavnom iz Biblije: *dolina od suza* (ovaj svijet), *put spasenja* (pravi put), *Bog moj dragi*. Neki su od književnih frazema česti u usmenoj poeziji: *boj biti*, *drago kamenje*, *rujna vinuština*.

Manje je u Ivanošićevim pjesmama razgovornih frazema: *ne biti do šale* (biti ozbiljan), *otići bez traga* (nestati, umrijeti), *zubima škripati* (biti jako ljut), *jao i po-magaj* (uzvik straha), *na vrat na nos* (na brzinu).

Prema strukturi možemo frazeme u pjesmama A. Ivanošića podijeliti na frazeme čija je jezgra imenica, glagol, pridjev, ili pak frazemi imaju oblik prijedloznoga iz-raza. Evo nekih frazema s imenicom kao jezgrom: *rumena zorica*, *bojno polje*, *kip i prilika*, *dan i noć*, *dva vrana gavrana*.

Frazemi kojima je jezgra glagol: *srđcu odoliti*, *prosipati vatru*, *zlim dobro vra-ćati*, *živu izniti glavu*.

Malo je frazema kojima je jezgra pridjev: *biliji neg snig*, *kao snig bil je*.

Prijedložni izrazi: *u znoju lica*, *na ovomu/drugomu svitu*, *s ričjom*.

Najčešće imenice u frazemima Ivanošićevih pjesama jesu *oko*, *srđce*.

Frazeologija Katančićevih hrvatskih pjesama

U Katančićevim pjesmama⁷ imade manje frazema nego u ostalim djelima o ko-jima smo govorili. Vjerojatno je to zato što je riječ o lirskim pjesmama. Ti su frazemi uglavnom sveze imenice i pridjeva koje nalazimo i u usmenoj poeziji. Takvi su frazemi: *gorica zelena*, *grad bijeli*, *zelena travica*, *soko sivi*, *žarko sunašće*.

Frazema s ostalim strukturama vrlo je malo. Glagol je jezgra u frazemu *ćutiti srđca radost*, a pridjev u frazemu *od sniga bilija*.

Izradba frazeoloških rječnika

Pri izradbi frazeoloških rječnika hrvatskih pisaca u Slavoniji postavljala su se neka pitanja u svezi s određivanjem samih frazema. Uzimajući u obzir relevantnu literaturu, može se reći da je frazem najmanja frazeološka jedinica koja se ne stvara u govornom procesu nego se reproducira u gotovu obliku i čije se značenje obično ne izvodi iz zna-

⁷ Matija Petar Katančić. *Fructus auctumnales*. Zagreb 1791. Ostali izbor iz *Istri adocularum geo-graphia vetus*. Budim 1826.

čenja njegovih djelova jer su svi ili neki od njih doživjeli semantičku pretvorbu. Frazem se uklapaju u kontekst kao njegov sastavni dio. Mogu imati različitu strukturu.

Iako je frazem sveza riječi koja se reproducira u gotovu obliku, neki dijelovi frazema mogu se zamijeniti, a da i dalje govorimo o varijanti istoga frazema. Pitanja koja su se postavljala pri izradbi frazeoloških rječnika djela hrvatskih pisaca iz Slavonije vezana su uz bitna obilježja frazema: uz semantičku pretvorbu i uz čvrstinu sveze riječi u frazemu.

1. ČVRSTE SVEZE RIJEČI S MANJOM SEMANTIČKOM PRETVORBOM

Prvo je pitanje bilo pri izradbi frazeoloških rječnika o tome jesu li frazemi i one čvrste sveze riječi koje se reproduciraju u gotovu obliku, ali im je semantička pretvorba manjega opsega. Tu je riječ o sintagmama što se često sastoje od pridjeva i imenice, a poznate su iz usmenog pjesništva: *bili danak, sinje more, grad bijeli, gorica zelena, bor zeleni, soko sivi* i sl. U Matešićevu frazeološkom rječniku⁸ piše da je *bijeli dan* frazem koji znači dan općenito i svijetao dan prije zore. Ako su *bili danci* dani općenito, onda je i *zelen bor* bor općenito, *grad bijeli* grad općenito (u Katančićevim su pjesmama *bijeli gradovi* Valpovo i Pešta). Nema dvojbe da se takve sintagme reproduciraju u gotovu obliku i u usmenoj i u pismenoj poeziji, a njihova je semantička pretvorba manjega opsega. — Evo nekoliko primjera:

Sada da pod gorom trudna prenoćivaš, / sada da pod *borom zelenim* počivaš.
(A. Kanižlić, *Sveta Rožalija*, str. 44.)

Pristani s Ilirici sad pismice, Klio, volarske, / u *gorici zelenoj* pristani, Klio, pivat.
(M. P. Katančić, *Fructus auctumnales*, str. 298.)

Za te u visinu glavu oštru gore / dižu, u dubinu pada *sinje more*. (A. Kanižlić, *Sveta Rožalija*, str. 42.)

O jabuko bilorujna, / krasan ti si rok donila: / dvi jabuke na dvi grane, / a na trećoj *soko sivi*. (M. P. Katančić, *Fructus auctumnales*, str. 318.)

U svim je tim frazemima jezgra imenica. U istu grupu mogu ići i frazemi s drukčijim strukturama. Tako frazem s pridjevom kao jezgrom kao *snig bili* također nije doživio neku veliku semantičku pretvorbu, ali je čest i u našoj književnosti i u razgovornom jeziku.

Eto brig je / blizu veće / kao *snig bil* je, / eto sreće. (A. Ivanošić, *Opisivanje sličnoročno groba J. Čolnića*, str. 161.)

Frazem *boj biti* imade glagol kao jezgru. U njemu također nije došlo do neke veće značenjske pretvorbe.

I nek za nas Bog moli, / koji ovde jošter doli / s tilom strašan *boj bijemo*.
(A. Ivanošić: *Opisivanje sličnoročno groba J. Čolnića*, str. 158.)

⁸ V. definiciju frazema u Josip Matešić, *Frazeološki rječnik*, Zagreb 1982, str. VI, ili u Antica Menac i Milan Moguš, »Frazeologija Gundulićeva 'Osmana'«, 194.

⁹ Josip Matešić, *Frazeološki rječnik*.

U nekim primjerima nije jasno radi li se o frazemu ili o svezi riječi koja je slučajno ista kao određeni frazem, ali u tekstu nema semantičke pretvorbe tipične za taj frazem. Primjerice, *pasti na koljena* prema Matešićevu rječniku znači pokoravati se, pokoriti se, moliti od koga kakvu milost ili pomoć, preklinjati koga.

A naš primjer glasi:

Zašto od sobe svoja vrata / na dan po dva, po tri sata / jest mu bilo običajno / zaključati: zar potajno *na kolina pavši doli* / da mirnije Boga moli. (A. Ivanošić, *Opivanje sličnoročno groba J. Čolnića*, str. 156.)

Iz ovoga se citata vidi da Čolnić i doslovno pada na koljena jer moli Boga, ali je došlo i do pretvorbe pa možemo govoriti o pravom frazemu.

Frazem *dolina suza* znači ovaj svijet. Primjer iz Ivanošićeva djela glasi:

Kada dakle iztirani iz raja zemalskoga dojdose u misto, koje se zove *Dolica od suza*, Eva, zagledavši nenadanu prominu sriće svoje, nestalnost njezinu žalostnim glasom pivajuća izpisuje. (A. Ivanošić, *Svemogući Stvoritelj*, str. 223.)

Ivanošić imade, međutim, već na sljedećoj stranici i *dolinu od suza*:

Stražnji put nesrićni roditelji naši Adam i Eva, u ovoj dolini od suza crnu zemlju trudno privraćajuć, u znoju lica svojega s teškimi žulji... (A. Ivanošić, *Svemogući Stvoritelj*, str. 224.)

Frazem *škripati zubima* znači biti jako ljut. U Reljkovićevu *Satiru škripati zubni* sigurno jest frazem. Opis ljute žene:

Nego plače, pak i *zubni škriplje*, / Čisto vatra iz usta joj siplje. (M. A. Reljković, *Satir*.)

A u *Svetoj Rožaliji* A. Kanižlića čitamo:

Dime mu se uši; tako oblačnoga dima / niti, kad puši, ljuta Etna ima. / Kad *zubima škriplje* i s krili klepeće, / od straha se ciplje drva, gore jače. (A. Kanižlić: *Sveta Rožalija*, str. 112.)

U ovom ulomku zmaj doista škriplje zubima, ali je i ljut. Semantička je pretvorba manja nego u *Satiru*, ali je ima, pa možemo govoriti o frazemu.

2. ČVRSTINA SVEZE U GOTOVU OBLIKU

Nismo uvijek sigurni radi li se tek o slučajnoj svezi riječi koja je plod stvaralačkoga autorovog čina ili o frazemu. Takve sveze riječi, za koje nam se čini da smo ih već negdje čuli i pročitali, morali bismo tražiti i u drugim djelima hrvatske književnosti, pa, ako bismo ih potvrdili više puta, mogli bismo govoriti o frazemima.

Takvi su frazemi: *Svit himbeni, proliće cvitno, narav mati*. Sveze tipa *svit himbeni* i *narav mati* javljaju se u hrvatskoj baroknoj poeziji, ali bi valjalo proučiti koliko je česta pojava takvih sveza, tj. je li dovoljno česta da bismo govorili o frazemu. Moguće je riječ samo o utjecaju baroknih pjesnika jednih na druge. Primjeri:

Dost je. Vrime jur dolazi, / da putuje i odlazi, da ostavi nestalnoga / *svita* ovog *himbenoga*. (A. Ivanošić, *Opivanje sličnoročno J. Čolnića*, str. 157.)

Ja pridajem: *narav mati* / nam je dala to poznati, / da je dužnost pofaliti, kripostnoga proslaviti. (A. Ivanošić, *Opivanje sličnorično groba J. Colnića*, str. 149.)

Varijante istoga frazema

Često u navedenim djelima nalazimo varijante istoga frazema, a to znači da unutar frazema može doći do zamjene jedne riječi, a da još uvijek govorimo o istom frazemu.

1. Leksičke varijante

a) Zamjena glagola

Možemo govoriti o istom frazemu ako je došlo do zamjene glagola u glagolskom frazemu u primjerima:

Reljkovićeve *Satir*: *prid oči doniti/metati/staviti*.

Kanižlićeva *Rožalija*: *prid oči staviti/bacati/stavljati*.

Ivanošićeve pjesme: *prid oči dati/staviti/bacati/donesti*.

Sve su to varijante frazema koji znači obavijestiti o čemu, prikazati kako jest. Dakle, samo u navedenim djelima, varijante ovoga frazema jesu *prid oči doniti/donesti/metati/staviti/stavljati/bacati/baciti/dati*. Vidi se da zamijenjeni glagol može biti različit po vidu, ili da može imati slično značenje (*metati, staviti*). — Primjeri:

Satir mu *meće prid oči* kućanske falinke... (M. A. Reljković, *Satir*.)

...zatim iskrnjega našega ljubavi, akonti na jednoj daščici izrivanu *donesti ću prid oči* tako razborno, da na kraj sadašnjega govorenja dojdajući metnuti ću također i u podpunu svitlost sva, koja do sada izgovorio jesam. (A. Ivanošić, *Svemogućí Stvoritelj*, str. 185.)

Sličnih primjera ima još dosta. Tako u tekstovima 18. stoljeća nalazimo ove varijante glagolskih frazema: *na pravi put vratiti/okrenuti/obratiti, politu/proliti* (koga) *suze, vapiti/vikati u nebo, ne biti vridan ni filjera/ne valjati ni filjera*.

b) zamjena imenica

Leksička varijanta može biti i ako se zamijeni imenice. Tako u Reljkovićeve *Satiru* nalazimo *ne valjati dilo* i *ne valjati posao*, što znači pogrešno raditi.

O komšijo! *ne valja t' posao*. (M. A. Reljković, *Satir*.)

Opet njemu *ne valjade dilo*, / Jerbo moljba više kvara čini. (M. A. Reljković, *Satir*.)

c) zamjena pridjeva

U Reljkovićeve *Satiru* nalazimo i leksičku varijantu frazema *crno lito* i *gladno lito*, što znači loša godina.

Pokisnut ću, pak *crno* mi *lito*! (M. A. Reljković, *Satir*.)

I kad *gladno* gdi nastane *lito*, / od Josipa kupovali žito. (M. A. Reljković, *Satir*.)

2. Tvorbene varijante

Pored leksičkih varijanti, u tekstovima hrvatskih pisaca iz Slavonije u 18. stoljeću, nalazimo i tvorbene varijante frazema.

Antun Kanižlić, *Sveta Rožalija: rujno vino*

Antun Ivanošić, *Opivanje: rujna vinuština*

Tu kolovoz vozi žito, slamu, sijeno, / i rujan svoj k lozi sud za *rujno vino*.
(A. Kanižlić, *Sveta Rožalija*, str. 53.)

...Taj vinograd ima misto, / gdi dvi blizu do hiljade / sad akova rodit znade
/ od godine do godine / krasne, *rujne vinuštime*. (A. Ivanošić, *Opivanje*
sličnorično groba J. Čolnića, str. 151.)

Često su tvorbene varijante frazema *crna zemlja* i *crna zemljica* i *zelena trava* i *zelena travica*. – Primjeri:

...jest životom rastavila, / s *crnom zemljom* sastavila. (A. Ivanošić, *Opivanje*
sličnorično J. Čolnića, str. 164.)

...jer mi tako dugo (misliš) glasa nije, / *crna* (što bi drugo) *zemljica* me
krije. (A. Kanižlić, *Sveta Rožalija*, str. 64.)

Odkud tu od mene sad naredbu primaš, / da *trave zelene* poradati imaš.
(A. Ivanošić, *Svemogućí Stvoritelj*, str. 208.)

...odmah na rič Boga porasla su svuda / *travice zelene*, drvja svakojaka.
(A. Ivanošić, *Svemogućí Stvoritelj*, str. 208.)

3. Fonološka varijanta

Antun Ivanošić imade frazem *sokol sivi*, a u pjesmama M. P. Katančića nalazimo *soko sivi*.

Usporedba s današnjom frazeologijom

Kao što se iz ovoga izlaganja moglo vidjeti, većina frazema koji se rabe u djelima hrvatskih pisaca iz Slavonije, poznato je do danas. Neke od tih frazema prepoznajemo, samo što bismo danas zamijenili neku riječ unutar frazema, ili oblik riječi. Tako u Reljkovićevu *Satiru* nalazimo frazem *imati čistu svist* (biti nedužan), a danas bismo rekli *imati čistu savjest*, a ne *svijest*. Ili, Reljković bilježi frazem *pustiti žile* (ukorijeniti se), a nama je taj frazem poznatiji kao *pustiti korijenje*. Frazem iz Reljkovićeva *Satira biti* (komu) *trun u oku* (smetati komu), danas je običniji kao *biti* (komu) *trn u oku*.

U Ivanošićevoj *Pjesmi od junačtva viteza Peharnika* nalazimo frazem *prosuti vatru*, a danas je taj frazem poznat kao *otvoriti vatru*.

Vunč kapitan iz Drežnika grada / *prospe vatru* na nje iznenada. / Vi topčije
od Korane rike / udarite na turske četnike. (A. Ivanošić, *Pjesma od junaštva*, str. 239.)

Frazem koji danas glasi *slika i prilika* (vrlo sličan), u Ivanošićevoj pjesmi glasi *kip i prilika*:

i nikad od ljudi Bog pofaljen dosta / na *kip i priliku* svoju stvori njega.
(A. Ivanošić, *Svemogući Stvoritelj*, str. 211.)

Iz ovih se primjera vidi da su zamijenjene riječi sinonimi ili riječi srodna značenja s onima u tekstovima 18. stoljeća.

U nekim bi se primjerima danas razlikovali prijedlozi u prijedložnim izrazima frazema. Tako A. Ivanošić za današnji frazem *oči u oči* (u dvoje) imade *oči na oči*:
...ako želimo uživati Stvoritelja našega lice u nebu, koje ovdje u stvorenima stvarma gledamo sada kao u ogledalu, a ondje vidit ćemo ga *oči na oči*, kakvi je u sebi. (A. Ivanošić, *Svemogući Stvoritelj*, str. 232.)

Frazem *ne ostati ni kamen na kamenu* (razrušiti do temelja), u Ivanošićevoj pjesmi glasi: *ne ostati kamen svrhu kamena*:

Ostala je dakle prazna kuća njihova, porušen je varoš Jerozolim, dika svega svita, dika njihova, i porušen je tako, da nije *ostao kamen svrhu kamena*.
(A. Ivanošić, *Svemogući Stvoritelj*, str. 196.)

Ovaj svijet često se u književnosti zove *dolina suza*, a u Ivanošić je *dolina od suza*.
Kada netko prihvaća nešto bez protivljenja, možemo reći da *ide kao janje na klanje*, a A. Ivanošiću *ide kano janje povedeno na zaklanje*:

...srdit se već ne more, / neg miruje *kano janje / povedeno na zaklanje*.
(A. Ivanošić, *Opivanje sličnorično*, str. 162.)

Ako je netko neskroman, možemo reći da *traži kruha nad pogačom* ili *preko pogače*, a Reljkovićev Satir *traži kruha nad pogaču*.

U nekim frazemima vidi i starije stanje u morfologiji. U djelu A. Ivanošića nalazimo frazem *škripati zubima* (biti jako ljut), a M. A. Reljković imade isti frazem sâmo sa starijom nastavkom *-mi* u I mn.: *škripati zubmi*.

Ako želimo nešto ukratko reći, to možemo reći frazemom *jednom riječju* ili *jednom riječi*. M. A. Reljković u *Satiru* bilježi *jednom ričjom*. Nastavak *-jom* u I jd. imenica ženskog roda koje u N jd. imaju *-ø* morfem kao nastavak, jest dijalektalan i obilježje je slavonskoga dijalekta.

Na kraju možemo reći da frazeme što ih rabe »slavonski« pisci 18. stoljeća prepoznajemo i danas i najveći ih je broj i danas u uporabi u književnomu ili razgovornom jeziku. Valja također upozoriti da hrvatski slavonski pisci 18. stoljeća nasljeđuju frazeme iz ranijega perioda hrvatske književnosti, a poglavito iz razdoblja baroka.

COMPILING OF PHRASEOLOGICAL DICTIONARIES OF THE 18th CENTURY SLAVONIAN WRITERS

Summary

This article deals with the phraseology in the books of Slavonian writers from the 18th century. Most of those phrases are still used in Croatian literary or colloquial language. One can see a continuity in the use of those phrases because most of them can be found in Croatian books of earlier periods, especially in the books by Croatian writers from Dubrovnik. The article deals also with the theory of phraseology.